

Misjonen i Nairobi

AV AGE HOLTER

Vi var forberedt på det verste, bokstavelig talt. Forberedelsesdokumentene til KV's 5. generalforsamling satte minustegn foran det meste av alt som hadde med tradisjonell misjon å gjøre: Misjonen er skyldig i «folkemord», misjonen er assosiert med økonomisk utbytting og kulturell utplyndring, misjonen er idag bedre tjent med dialog enn forkynnelse. I dialogens kjølvann kunne vi øyne en fornektelse av kristendommens enestående stilling blant religionene. Synkretisme, med interreligiøs bønn og gudstjeneste, seilte fram. (Se min kronikk i *Tidsskrift for Teologi og Kirke* 4/1975: «Misjonen foran Nairobi».)

Dessuten hadde vi hørt at møtet med afrikanske kirkeledere, på hjemmebane, ville kunne bli en traumatisk opplevelse.

Så vi fryktet det verste da Burgess Carr stod fram og ønsket generalforsamlingen velkommen til Kenya. Denne sorte kirkefyrste, i det ytre mer imponerende enn noen av erkebiskopene fra vest og øst, hadde året før tordnet fra Lusaka mot misjons-imperialismen. Som president for *All Africa Conference of Churches* (AACC) var han talsmann nr. 1 for et moratorium: Stans misjonærer og penger vestfra i fem år!

Men i Nairobi begynte *canon* Burgess Carr med å takke misjonærene. Det var de som hadde bragt evangeliet til Afrika. Uten dem ingen afrikanske kirker! Jeg kan ikke huske at moratorium-tanken i det hele tatt ble nevnt. Men både da og siden fikk vi demonstrert hva som nå er i ferd med å hende i Afrika. Etter den heroiske frigjøringsstid våkner en opp til den nøkterne virkelighet med de mange navn: militærstyre, svart diktatur, innfødt overklasse, Angola-kommunisme. Ikke underlig at moratorie-kravet ble dempet ned i Nairobi. Sekretærene fra de kristne råd i Kenya, Tanzania, Zambia, Mozambique, Malawi, Uganda hadde kategorisk forkastet idéen om moratorium. Og under selve generalforsamlin-

gen var delegatene invitert til grunnsteinseremonien for det nye AACCC hovedkvarter i Nairobi, kostnadsberegnet til 1 million US-dollars. Hvordan blir det finansiert? Med «lån» på opptil \$ 500.000 fra amerikanske misjonsselskaper.

*

Men allerede et par dager etter kom sjokket. Vi fikk det i form av skuespillet *Muntu* («menneske», entall av bantu). Her var det «svart teologi» som fikk slippe til, og et svartere bilde av hvite misjonærer har jeg aldri sett.

Det begynte med Afrika før kristendommen var kjent. Da hersket det fred og lykke på kontinentet (eller i Muntus familie). Menneskene satte hele sin fortrøstning til en overnaturlig Makt, som sørget vel for dem alle. Men denne lykketilstand ble brutalt ødelagt da misjonærene og de andre hvite kom. Misjonæren skildres som en mann «med Bibelen i den ene hånden og geværet i den andre». Etter å ha «omvendt» Muntu-familien begynte de hvite å drive slavehandel og å utplyndre Afrikas mineralressurser, under dekke av religion.

Verre er det at misjonæren, som bærer «det hellige gevær» og er parat til å bruke det når det passer, lukker øynene for alt det onde som utfoldes omkring ham. Hans holdning er at en «må gi Keiseren hva Keiserens er». Selv vil han bare ta seg av «åndelige» ting, enda han ser uskyldige mennesker bli brutalt behandlet og drept.

Muntu-familien blir sittende igjen med noen ufruktbare jordlapper, mens de hvite tar all den beste jorden og alle mineralene, og det «i Herrens navn». Resultatet er at mange av dem vender seg bort både fra misjonærene og deres budskap. Selv om stykket ender med et stort spørsmålstegn, er det klart for Muntus barn at de ikke kan vente seg noe godt fra dem som har bragt familien så mye sorg.

De fleste av oss vil uten videre forstå den lidenskap som her flammer opp mot fortidens synder og forsømmelser. Men samtidig kjenner vi selv hvordan det spraker i oss av protest mot en slik enøyd og urettferdig behandling av misjonærene, de som var pionerene og martyrene. Kan hende var det likevel best at vi bet protesten i oss? Da jeg spurte noen fra Genève-staben hvordan slikt kunne oppføres i KV's regi, ble det svart: Dette har vi ikke ansvar for, dette er *vertslandets* «show». Javel, vi lyt vel tåle det, så lite som det er mot hva de selv har tålt. Og så lenge vi er i KV, ser det

ut til at vi også må tåle en pluralistisk holdning som gir seg slike utslag.

*

Generalforsamlingen i Nairobi er den første i KV's historie som ikke har hatt misjon til hovedtema for noen av de seks seksjonene. I dens plass kom dialogen med representanter for ikke-kristne religioner og ideologier. Men helt fra først av ble det sagt i rapporten fra seksjon III: «Dialog skal hjelpe mennesker i deres søken etter fellesskap. Dialogen skal ikke betraktes som et alternativ til misjon og vil ikke i seg selv kompromittere vår tro.»

Det var likevel ikke tvil om hva som hadde prioritet. Fordi hovedinteressen var praktisk samarbeid og fredelig sameksistens, var det om å gjøre å dempe ned alt som kunne skille eller virke arrogant utfordrende. For eksempel kravet om dåp og omvendelse, eller forkynnelsen om Jesus Kristus som eneste vei til Gud og frelse – nettopp det som er misjonens anstøt målt med dialogens popularitet.

Denne tendens reflekterte en sterk dominans av indere i ledelsen av seksjon III, som behandlet fellesskapsbegrepet i forhold til «mennesker av annen tro, av annen ideologi, av annen kultur». Hovedseksjonens formann var Paulos Gregorios, metropolitt i den syrisk-ortodokse kirke i India. Dessuten ledet han den sub-seksjon som spesielt tok seg av religionsdialogen. Han var sekundert av dr. Stanley J. Samartha, medlem av Church of South India og direktør for KV's dialog-program. Under et av møtene opptrådte også Sentralkomiteéns formann, inderen M. M. Thomas, som i sin åpningstale hadde lansert slagordet «Kristus-sentrert synkretisme». Deres bakgrunn i indisk filosofi (hinduismens monisme) og i kirkens situasjon i India (2 % kristne, i en sterk synkretistisk tradisjon, nå også under et nasjonalistisk trykk) kan til en viss grad forklare hvorfor seksjonsrapporten ble laget over en religiøs «harmoni-modell».

Til dette velregisserte opplegg hørte det med at fem representanter for ikke-kristne religioner var invitert til Nairobi for å delta i seksjon III: en buddhist, en hindu, en sikh, en muslim og en jøde. At de fikk kommentere seksjonsarbeidet underveis, var så sin sak. Men deres rolle ble overspilt ved at de også stod fram på podiet, sammen med redaksjonskomiteén, da rapporten ble presentert for generalforsamlingen. Dette kunne bare skjerpe inntrykket av en synkretistisk holdning.

I dette miljø og med denne stemning var det ikke underlig at misjonen ble så vidt nevnt, halvhjertet og blekt. Hjertene brant ikke for den oppgave å nå fram til de 2 milliarder som ennå ikke har hørt budskapet om Jesus Kristus som deres Herre og Frelser.

Det var dette generalforsamlingen reagerte på ved å gå imot seksjonsrapporten og sende den tilbake til seksjonen (etter forslag av Per Lønning). Etter ny behandling og nye tautrekninger fremstod sluttrapporten med et sterkere ja til misjonen og et klarere nei til synkretismen:

«Vi er alle enige om at evangeliets *skandalon* (anstøt) alltid vil følge oss. Selv om vi søker fellesskap med mennesker av annen tro, kultur og ideologi, tror vi ikke at det noen gang i historien blir slik at spenningen mellom troen på Jesus Kristus og vantroen løses opp...

Vi er alle enige om at Jesu Kristi misjonsbefaling... ikke må oppgis eller forrådes og ikke møtes med ulydighet eller kompromiss, men heller ikke misbrukes. Dialog er både et spørsmål om å lytte til og forstå andres tro, og også å vitne om Jesu Kristi evangelium.

Vi er alle imot enhver form for synkretisme, enten i sin kime eller spirende eller fullt utviklet, hvis vi med synkretisme forstår menneskers bevisste eller ubevisste forsøk på å skape en ny religion sammensatt av elementer fra forskjellige religioner.

Vi ser fremtiden for kirkens misjon som full av håp, fordi det ikke er på menneskelige anstrengelser vårt håp er basert, men på Guds kraft og løfte.»

Teksten ovenfor er fra det forord som ble heftet på den første kritiserte rapport. Selve det gamle innhold er ikke blitt nytt, men det har fått nytt lys over seg. Vi kan lese det meste med tilslutning, f. eks. det som berører problemet *stedegengjørelse*:

«Fins det en spesiell kristen kultur? Spørsmålet er på sin plass, og det er ladet med den kulturelle imperialisme som er assosiert med misjonshistorien. Som kristne fra forskjellige kulturelle miljøer erkjente vi med glede at Jesus Kristus både bekrefter og dømmer kultur..., samtidig som vår kristne erfaring sa oss at Jesu Kristus vil inkarnere seg i enhver kultur. Jesus Kristus gjenoppretter hva som er sant menneskelig i enhver kultur og befri oss til åpenhet overfor andre kulturer.»

Ellers er det ennå en del uavklarede punkter i KV's dialogteologi, f. eks. om «den kosmiske Kristus» er frelsende til stede i de andre religioner, og om kristne kan be sammen med ikke-kristne. Dette siste punkt hadde fått en klar formulering til å begynne med: «Å dele med hverandre av vårt åndelige liv (*spirituality*) betyr ikke at vi går inn i felles gudstjeneste...» Etter asiatisk påtrykk kom det til å hete: «... *behøver* ikke bety...» Selv med

denne åpne ventil for felles-religiøs bønn og meditasjon gikk asiaterne til storm på dialog-rapportens nye forord. Som kristne i Asia er vi nødt til å godta en viss grad av synkretisme og kulturell assimilasjon, hevdet de. Eller som en uttrykte det særlig krasst: «Oppgaven nå er ikke å gjøre Asia kristent, men å gjøre kristendommen asiatisk.»

Mot en slik bakgrunn blir det forståelig at misjon og evangelisering måtte kjempes inn i Nairobi-dokumentene.

*

Misjonen fikk fra første stund en klar plassering i seksjon I, hvor emnet var: «Å bekjenne Kristus idag». At nesten 2/3 av delegatene hadde meldt seg til denne seksjonen, var det første varsel om hva som hadde skjedd siden Uppsala 1968: En orientering tilbake til Kristus-bekjennelsen, fra vandringen i verdens politiske og sosiale ørken. Rapporten fra seksjon I ville ha vært utenkelig i 1968. Det var som å oppleve et nytt brød-under i ørkenen.

«Det er millioner som aldri har hørt det glade budskap. Vi bekjenner at vi ofte skammer oss over evangeliet. Vi finner det mer komfortabelt å bli i våre egne kristne sirkler enn å vitne for folk ute i verden. Jo mer vi ser på vår oppstandne Herre, jo mer blir vår treghet overvunnet, så vi kan si: 'Ve meg, om jeg ikke forkynner evangeliet!' (1. Kor. 9, 16) ... Vår lydighet mot Gud og vår solidaritet med menneskeheten krever at vi følger Kristi befaling om å proklamere og demonstrere Guds kjærlighet til enhver person, fra enhver klasse og rase, på ethvert kontinent, i enhver kultur ... Evangelisme kan ikke delegeres til enkelte begavete individer eller spesialiserte organisasjoner. Derfor begynner Verdens evangelisering på menighetsplanet, ... Men altfor ofte står vi som kirker og menigheter i veien for evangeliet – på grunn av vår mangel på misjonerende iver og misjonerende strukturer ... Vi trenger å gjenvinne følelsen av at det haster ... med å forkynne Guds frelsende ord – idag. Guds fastsatte tid krever at vi handler i all hast.»

Fra andre dokumenter skal vi nå bare plukke ut to punkter.

Det ene gjelder *moratoriet*. «KV må fortsatt ta moratoriebegrepet alvorlig. Det er behov for et seriøst og detaljert studium av hva det innebærer ... Vi må nå fram til en ekte deling av ressurser mellom likeverdige partnere.» (*Rapport fra Høring 3* om «Rettfærd og Tjeneste».)

Det andre gjelder retningslinjene for KV's «Kommissjon for verdensmisjon og evangelisering»:

1. Et program for «oppdragelse til misjon» skal hjelpe til å vekke kirkenes ansvar for evangeliets forkynnelse over hele jorden,

gjennom missiologiske studier, forsøksprosjekter, utveksling mellom menighetene.

2. KV skal hjelpe kirkene til å oppdage, analysere og tjene med hele evangeliet hvor misjonens nye grenser går idag.

3. Verdensmisjonen er et ansvar og et privilegium for den hele kirke. Nøkkelord: enhet i misjon og modent samarbeid. Det er innenfor denne streben etter en bedre misjonerende tjeneste og en dypere enhet at moratorie-debatten må føres.

4. Kommunikasjon: deling av erfaringer og teologiske refleksjoner er vesentlig for misjonsoppgaven. *International Review of Mission* og *Monthly letter on Evangelism* skal fortsette å komme ut på 6 kontinenter. (*Rapport fra Høring 2* om «Tro og Vitnesbyrd».)

*

Av generalforsamlingens hovedtalere var det biskop Mortimer Arias som talte sterkest om misjon og evangelisering. (Han var ikke delegat, siden hans egen kirke, Den evangelisk-metodistiske kirke i Bolivia, er for liten til å kunne være medlem av KV. Men han har vært og er fremdeles medlem av KV-kommisjonen for verdensmisjon og evangelisering.) Vi har ikke alltid prioritert det som skulle hatt prioritet, bekjente han på KV's vegne. Vi har ikke alltid vært verdige våre forgjengere fra Edinburgh 1910 til Mexico 1963. Og vi har ikke alltid oppfylt de håp som gav støtet til KV og integrasjonen av Det Internasjonale Misjonsråd. Han sa det så sterkt at «evangelisering har vært KV's askepott». KV må nå vise sin anger i gjerning, ved bl. a. å gi misjon og evangelisering en mer synlig og funksjonell innflytelse innenfor KV og å stimulere til en ny «kontekstuell» missiologisk tenkning og handling, særlig i den 3. verden.

Mye var teologisk uskarpt hos Arias, som f. eks. i denne bekjennelse at han og andre som hadde forkynt «det nye menneske», hadde «møtt det blant disse folk som dagen lang grov som muldvarper under Bolivias fjell, og som ikke selv betraktet seg som medlemmer av kirken. Alt som manglet var å nevne Navnet . . . Å evangelisere er å hjelpe mennesker til å oppdage den skjulte Kristus i dem . . .» Det er slike ting som får en til å se at KV kan aldri bli noe annet enn et forum for teologisk pluralisme. Midt i et amen til evangelisk tale om misjon, skurrer det i ørene.

John R. Stott, kjent som Lausanne-paktens forfatter, var den som svarte på Arias' tale. Det som KV trengte å gjenoppdage, var

en «lidenskap for misjon», den som moderne økumenikk var sprunget ut fra og som en lovet å holde levende da Det Internasjonale Misjonsråd ble tatt opp i KV i New Delhi. Han nevnte fem ting som kunne føre KV tilbake på den rette vei: 1. En erkjennelse av at mennesket er fortaapt uten Kristus. 2. Tillit til evangeliets sannhet. 3. Overbevisning om at Jesus Kristus er «den enestående». 4. Bevisstheten om at «evangeliet har hast». 5. En personlig opplevelse av Jesus Kristus.

*

Til slutt dette spørsmål: Hva betyr det at den gamle § 5 i KV's konstitusjon ble beholdt uforandret? Denne formålsparagraf sa at KV skulle «støtte kirkene i deres verdensomspennende misjons- og evangeliseringsoppgave». I den foreslåtte nye formulering var «misjon» beholdt, men «evangelisering» var blitt borte. Det «verdensomspennende» var også fjernet, spesielt beklagelig fordi misjonsbegrepet nå blir brukt så omfattende og utflytende at alt og ingenting kan bli misjon. Derfor var det også viktig at «evangelisering» ble stående.

Nå kan det sies at innholdet i § 5 gikk igjen i andre KV-sammenhenger. Men for delegatene i Nairobi ble dette en merkesak: Her ville de markere for Genève-staben og all verden at de ønsket en korrigerende av kursen. Generalsekretæren Philip Potter sa kraftig ifra at det ikke var nødvendig å beholde § 5, og formann Thomas og KV-president Payne reiste tvil om det konstitusjonelle grunnlag for forslaget om å beholde paragrafen. I hele denne kontekst får det sin store betydning at generalforsamlingen vedtok med overveldende flertall å beholde den gamle formålsparagraf. Den er et fyrlys som KV må styre etter, om ikke den økumeniske skuta skal gå på grunn.

*

Mens konferanse-maskineriet gikk for fullt og dynget oss ned i papirer og taler, var hvitkledde medlemmer av Ninive-kirken stadig på ferde med sang og dans, både innenfor og utenfor konferansesenteret. Sammen med Aladura-kirken (*Church of the Lord*) fra Nigeria og andre vest-afrikanske stater ble *African Israel Church, Nineveh*, fra Kenya opptatt som medlem i KV. Jeg ser dette som et symbol på dagens tvetydige situasjon for KV og misjonen.

Begge kirker er barnebarns barn av misjonen i Afrika. Men de er begge «uavhengige kirker», blitt til i protest mot de hvite moder-

kirker. Ninives «barn» hadde alle de ytre tegn på sin afrikanske selvstendighet: Hvite klær med de hellige bokstaver, trommer, flagg, staver, hellig dans. De har liten eller ingen interesse for teologi og bekjennelse – her er god grobunn for synkretisme og personkult. Men de lever ut sin tro på ekte afrikansk vis, lykkelige over menneskelig fellesskap, helbredelsens nådegave og andre karismatiske livstegn.

KV var tidlig ute og tok imot slike uavhengige kirker, som lengtet etter økumenisk samfunn og anerkjennelse. I denne kontekst forstår en jo at synkretisme ikke er det farligste KV vet og at tradisjonell misjon ikke er det beste den vet. KV skal ha honnør for å komme kirker i møte om hvilke en kan si at de «ikke har grepet det eller allerede er fullkomne». Men nettopp i denne situasjon må KV bidra til en misjonsteologi som virkelig kan hjelpe de unge kirker på de gamle misjonsmarker «å jage etter det, om de og kan gripe det» – hvis bare KV selv var «grepet av Kristus Jesus».

I Nairobi manglet det mye på en slik konstruktiv misjonsteologi. Ja, egentlig satt vi igjen bare med noen få setninger, noen appeller, en paragraf – og en god del uklarhet. Den store visjonen fra Uppsala er bleknet, heldigvis. Men den radikale og ubibelske misjonstenkning som har dominert KV fra årene før Uppsala og til Bangkok, er ikke erstattet med en klar evangelisk misjonsstrategi for vår tid. *Det* gav ikke Nairobi noe løfte om, men håpet og muligheten har vi, mer enn på lenge.

(En detaljert rapport om religions-dialogen i Nairobi vil komme i den bok om KV's 5. generalforsamling som Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke utgir i høst på Aschehougs forlag.)